

Pon, 2-10-2023, 22:17:52

T. Šovagović: Skitnje novoga iverja (5)

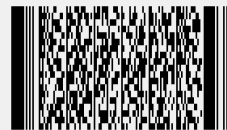
Objavljeno: 23. rujna 2023.

Potpora

Svoju članarinu ili potporu za Portal HKV-a možete uplatiti i skeniranjem koda.

Otvorite svoje mobilno bankarstvo i skenirajte kod. Unesite željeni novčani iznos. U opisu plaćanja navedite je li riječ o članarini ili donaciji za Portal HKV-a.

Komentirajte

Telefon

Radi dogovora o prilozima, Portal je moguće kontaktirati putem Davora Dijanovića, radnim danom od 17 do 19 sati na broj +385-95-909-7746.

Poveznice

[Dodajte komentar](#)

U povodu 150. obljetnice rođenja Antuna Gustava Matoša (Tovarnik, 13. lipnja 1873. – Zagreb, 17. ožujka 1914.) i stote obljetnice rođenja Matka Peića (Požega, 10. veljače 1923. – Zagreb, 30. listopada 1999.) donosimo nizanku od osam književno-novinarskih putopisa nadahnutih djelima dvojice velikana hrvatske književnosti.

Skitnje novoga iverja (5)

Ah, kako nad Kožarićevim kipom Antuna Gustava Matoša ne zamišljati što bi sve taj stari starčevićanac, preminuo tako mlad, svojim krjepkim brkom skresao u brkove podobnih vladara Zagreba i države. Otišao je one čudne ožujkske noći, u predvečerje Velikoga rata, izmučen grloboljom, zapisujući besmrtnih stihove „Notturna“. Sjedi pet desetljeća na Gornjem gradu, čami čekajući da se razriješi spor glede njegove rodne kuće u Tovarniku, da Matica hrvatska dogovori s mjesnim institucijama što će biti s dovršetkom započeta projekta, ma kakve nevolje snašle nedogovorene strane. Zar je Gustl zaslužio čekati deset godina (?), ta ništa se nije promijenilo od 140. obljetnice rođenja, a bojim se da ne će ni do 110. obljetnice smrti. Samo jalova pravnička prepucavanja, izmicanje odgovornosti, jednostrana uvjeravanja da su svi u pravu, a Tovarnik ostaje zanemaren, nekada važna varoš, danas spomen na patnje u Domovinskom ratu i ubijenoga župnika Ivana Burika, čija je župna kuća bila (i ostala nasljednicima) spojena ciglama, jedinim preostalim svjedocima kako je izgledalo doba kada su učitelj August i njegova gospa Marija dobili sina onoga davnoga lipnja 1873. godine. I krstije ga kod župnika Antuna Matića u crkvi sv. Mateja i Bartula. I stoji usamljeno mjestošaše s graničnom postajom za sve koji odlaze prema istoku, u dugom iščekivanju razrješenja pravne zavrzlake.

Škripa sajlji i tračnica stare uspinjače, plave kabine polagano klize u oba smjera, vukući umorne i komotne pješake na brzi uspon ka Gornjemu gradu, zagrebačkomu Montmartreu, iako je Grič golemi obnovitelj svojih potresenih zgrada, palača i kula. Zvuk bušilica remeti spomenički mir, ne okreće se umrlj pjesnik, nijemo zureći u dizalice velegrada, sve manje grada, vele, u komunalnim grcanjima, kaskanju u popravljanju prirodom oštećenoga, a i onoga duhovnoga – vidljivoga oku emotivnijega promatrača zagrebačkih nebodera s obiju strana Save, koji poima da to više nije ista metropola. Ali u tom i takvom Zagrebu, jedan je mladi pjesnik stavio vijenac oko Matoševe glave i recitirao svoje prve, prilično uspjele stihove. Tumači da se sastaje društvo mladih poštovatelja Gustlova djela pa raspreda uz recitiranje i čitanje proznih zapisa velikoga im učitelja, kao i neki raniji naraštaji.

Vjerujem da je Matošu ugodno čuti tu besjedu, dok većina turista zbunjeno promatra trajno sjedećega književnika i novinara, u nestvarnom podsjećanju da je svijet napustio s nepunom 41 godinom u ovozemaljskom kalendaru. Jednostavno su onodobni pojedinci izgledali starije, držali se uzvišenije na rijetkim fotografijama, a u Matoševu slučaju mislili i pisali više od svojih suvremenika, kao i onih koji ih naslijediše. Nije tvrdnja promatrana kvantitetom, već kvalitetom objavljenih radova, aktualnih i stoljeće i pol nakon autorova rođenja. Činjenica postojanja svojevrstnoga kluba mladih obožavatelja može i one starije, napojene Matoševim mislima, zamisliti i natjerati na vraćanje „Sabranim djelima“ iz 1973. i drugim, bogatim izdanjima. Nižu se pred čitateljskim okom putopisi, portreti, pripovijetke, poezija, polemički i drugi spisi, no ovi su prvi, pa i zbog objedinjene obljetnice stoljeća rođenja Matka Peića – srcu najbliži. Jer nema putopisa u kojem se ne susreću dvojica velikih mislilaca, rišući osebujno povijest umjetnosti, Peić slikarski, Matoš glazbeni. I nema tog kupea u kojim ne putujete zajedno s obojicom, noseći klopotarenje tračnicama kao dragocjeni miraz, promatrajući imena mjesta i prolaznike, svjesni da su u džepne notese obojica velikana zapisivala impresije i doživljaje, kao skice za portret, otkrivajući tek poslije dubinom rukopisa i veličanstvenost proživljenoga i načitanoga. I nema skladatelja čiji zvukovi ne odzvanjaju prijednim krajolicima, i nema slikara čija remek-djela ne bistrice svaku željezničku stanicu, usput primijećenu guščaricu i seljaka u povratku s nađubrenih njiva, uživa se u upijanju svakoga, i najsitnijega dijaloga. Matoš je iznio one društveno-politički bitnije, kakvi su bili s Franom Suplom ili dr. Milanom Sokolićem, no i njih je peičevski crtao kao što je i požeški slikar pisao intervju s marclinskim susjedima i sisačkim gostioničarima. „Skitnje“, ta nesuđena „Landranja“, kako je trebao glasiti prvotni naslov, jesu i „Vidici i putovi“ i „Naši ljudi i krajevi“, u prirodnom nasljedovanju Antuna Gustava Matoša, bježeći poput pisca dječje književnosti u ono najnevinije i najiskonskije, prepustajući političke borbe moćnika drugima, što si Gustl ipak nije ni mogao ni želio priuštiti, taj vječni bjegunac, flaneur s prljave Seine, najčešće bez novčića za udoban konak, ali naoštrenih osjetila koja olovkom bilježe sve što ni sveprisutni Google Maps i ostali suvremeni pomagači ne će uspeti dešifrirati bez dubljega poznavanja opće kulture. Priredivači Matoševih izabranih djela u Matici hrvatskoj učinili su 2013. hvalevrijednu i zahtjevnu zadaću tumačenjem imena, izraza i rječnika, što olakšava prelazak oceana

HR kalendar

- o 2. listopada 1872. rođen Robert Frangeš Mihanović
- o 2. listopada 1897. praižvedba opere „Porin“
- o 2. listopada 1971. poginuo Rene Marčić
- o 2. listopada 1978. umro Zvonimir Katalenić
- o 2. listopada 1997. umro Grgo Gamulin
- o 2. listopada 2007. umro Šime Đodan
- o 3. listopada 1905. potpisana Riječka rezolucija
- o 3. listopada 1929. zabranjeno isticanje hrv. zastave

Pretraži hkv.hr

POBOLJŠAO Google

Kontakti

KONTAKTI

Telefon Tajništva
+385 (0)91/728-7044

Elektronička pošta Tajništva
tajnistvo@hkv.hr

Elektronička pošta Uredništva
urednistvo@hkv.hr

Snalaženje

Svi članci na Portalu su

smješteni ovisno o sadržaju po rubrikama. Njima se pristupa preko glavnoga izbornika na [vrhu stranice](#). Ako se članci ne mogu tako naći, i tekst i slike na Portalu mogu se pretraživati i preko [Googlea](#) uz upit (upit treba upisati bez navodnika): „traženi_pojam site:hkv.hr“.

Administriranje

Korisničko ime

Lozinka

Zapamti me

- Zaboravili ste korisničko ime?
- Zaboravili ste lozinku?

Stotinjak metara nizbrdo od Gustlova kipa s klupom nalazi se i kuća na broju 12 nekadašnje Bregovite (Tomićeve) ulice u kojoj su (prije gradnje uspinjače) živjeli Matoševi po preseljenju u Zagreb 1875., kao i, doduše preuređena, glasovita gostionica s posebnim Matkovim stolom, s jednostavnom narudžbom kuhanoga jezika i kućevačke graševine. Mimoiłazeće „pobratimstvo lica u svemiru“ snažnije je povezano, kao Gornji i Donji Grad, svojim plavobijelim koloritom stare ZET-ove gospođe, rijetkoga ostatka dičnoga Agrama, s otvorenim pogledom na kulu Lotrščak. Točka koja povezuje njih dvojicu može postati tradicionalnom rutom i onih mladih poštovatelja Matoša, ako kojim slučajem još nisu otkrili Peića. U slavljeničkoj godini važno je napomenuti i održavanje književnih natječaja s imenima dvojice velikana hrvatske književnosti. Onaj nadahnut Matošem već je upriličen u okviru 7. Dana Antuna Gustava Matoša (nagrađeni Stjepan Tomaš, Tomislav Žigmanov i Slavica Sarkotić), a raduje što ni Zlatna dolina nije zaboravila svojega sina te će u studenom nagraditi najbolje putopisce. Ostavši u duhu s Matkom Peićem, vratili smo se na Strossmayerovo šetalište, kako bismo upili sve ono poneseno Matoševom popudbinom, oslušivali žubor „Moći savjesti“ i drugih pripovijesti, vraćajući se neiscrpnomu vrelu putopisa, tako jedinstvenih razgovora kakav je već onaj početni s bogom Hermesom, neizlječivo nesretnim što ne može umrijeti kao čovjek.

I gledam tu skulpturu Matoša, svjestan da njegovo djelo nije posve zaboravljeno, vrijeme mu podarilo aktualnost, zanemarujući (ne)slaganja oko političkih i kritičkih stajališta, jer to i jest ljepota komunikacije s autorom, kao što ni Cervantesu pogriješke u „Don Quijoteu“ nisu oduzele ljepotu, što Gustl uspoređuje s beznačajnim sunčevim pjegama u sjaju vječne kugle. Znajući iscrpnost i upornost pregalaštva, praćenu detaljnim provjeravanjem imena, ispravljajući i tuđe pogriješke (primjerice, da otac Vrazove Ljubice nije bio ljekarnik, već trgovac), Matoš tjera na misaonost dublju od one *wikipedijevske*, na otvaranje horizonata daljih od Samoborskoga gorja, o kojemu piše s toliko ljubavi (bez spomena kremšnita) ali s jedrim osjećajem hrvatstva u protjerivanom srcu, i poučava kako je za potpuno predanje svojemu pozivu potrebno iscrpljivati tijelo i dušu, cijediti kao prešane čvarke dok ne dobiju zadovoljavajuću boju i aromu. Iz svake rečenice buja vrela strast za hrvatskom samostalnošću, ogleda se u ljepoti iskazanih riječi, osjećaja koji nadilaze pognute glave, „sluge pokorne“ i svevremensko ulizništvo, vodi nas krajolicima, priznajući da je tišina u kojoj čuješ sebe samoga „*najrazgovornija pratilica*“. U toj istoj šutnji, na klupi šetališta s imenom glasovita biskupa, kojemu je otac Nijemac dao disciplinu, a majka usadila potrebu za besjedom (tako doista piše Matoš o obrnutoj situaciji nego u vlastitih roditelja – „ozbiljan način života“ s jedne, a „volju da fabulira“ s druge Strossmayerove strane), oslušujem zapisane riječi, sve u nadi da će aluminijski Gustl nepogriješivo progovoriti o loborskim i riječkim razglednicama, prijateljevanju s hrvatskim i srpskim književnicima, landranju mračnim pariškim četvrtima i sjetiti se, makar zvukom, dviju tovarničkih godina, dok nije preseljen u Bregovitu ulicu metropole, iz koje i danas gleda u što se pretvorilo čudo zvano Zagreb. Pokušavam bolje oslušnuti što bi kazao veliki polemičar, ne stavlajući mu riječi u usta, čavrljajući o svakodnevnom, ono što boli žitelje Hrvatske gotovo stotinu i deset godina nakon njegove smrti. Građevinski radovi i struganje uspinjače otežavaju čujnost, no negdje će se nešto i uhvatiti.

(*nadahnto „Putopisima i portretima“ Antuna Gustava Matoša*)

Tomislav Šovagović

Tekst je dio niza „Skitnje novoga iverja“, a objavljen je na Portalu HKV-a u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti u 2023. godini Agencije za elektroničke medije. Prenosjenje sadržaja dopušteno je uz objavu izvora i autorova imena.

Povezano

- T. Šovagović: Skitnje novoga iverja (1)
- T. Šovagović: Skitnje novoga iverja (2)
- T. Šovagović: Skitnje novoga iverja (3)
- T. Šovagović: Skitnje novoga iverja (4)
- T. Šovagović: Skitnje novoga iverja (6)
- T. Šovagović: Skitnje novoga iverja (7)
- T. Šovagović: Skitnje novoga iverja (8)

ALSO ON PORTAL HRVATSKOGA KULTURNOG VIJEĆA

<p>Deutsche Welle: Njemačka traži ...</p> <p>a day ago · 2 comments</p> <p>Nakon što je Amerika optužila Srbiju za slanje dodatnih vojnika na ...</p>	<p>L. Ilčić: Koncept društva zasnovan na ...</p> <p>a day ago · 5 comments</p> <p>Upravo to je temeljno pitanje društva - hoćemo li se prepustiti besciljnosti i ...</p>	<p>V. Starešina: Kosovska zamka za Aleksandra ...</p> <p>2 hours ago · 2 comments</p> <p>Baš su se donekle u BiH primirile tenzije i utihnula nagađanja hoće li Visoki ...</p>	<p>Gor nađ</p> <p>3 da</p> <p>Oko utoč što.</p>
--	---	---	--